

1.

Maken strategische projecten het verschil? Sociale en ruimtelijke innovatie als kritisch perspectief

door Pieter Van den Broeck (KUL) en Barbara Van Dyck (UA)

Strategische projecten zijn belangrijke ingrepen in de stad of op het platteland. Ze hebben niet alleen een grote impact op het stedelijke of rurale weefsel maar beogen ook sociale en economische veranderingen. Deze sessie gaat na of strategische projecten ook deze sociopolitieke ambities – bijvoorbeeld voor de zwakkeren in de samenleving – kunnen waarmaken. Daarvoor mobiliseren we de concepten sociale en ruimtelijke innovatie.

Onze analyses van de projecten *Schipperskwartier* in Antwerpen en de *Friche de la Belle-de-Mai* in Marseille vormen de basis voor deze sessie. Met behulp van deze voorbeelden gaan we op zoek naar factoren die sociale en ruimtelijke innovatie stimuleren of net belemmeren. Een analyse van de instrumenten en de rollen van verschillende actoren komt aan bod. We hebben aandacht voor 'wie wat doet', de instrumenten, en vooral ook waarom dat zo is, en met welke gevolgen. We confronteren de antwoorden op deze vragen met de gangbare discoursen en instrumenten in ruimtelijke planning en ontwikkelingspraktijken.

Discussiant

Philippe Van Wesenbeeck, Directeur-manager, dienst Stedenbouw en Ruimtelijke Planning, stad Gent
Stijn Oosterlynck, Post-doctoraal onderzoeker, Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen

2.

Rollen van het ontwerp

door Elke Vanempten (KUL, Erasmushogeschool Brussel), Tania Vandenbroucke (A2O architecten), Marleen Goethals (KULeuven, Henri Van de Velde Instituut, Hogeschool Antwerpen)

In de processen van strategische ruimtelijke planning en strategische projecten is het ruimtelijk ontwerp op meerdere manieren inzetbaar. Het ontwerp kan een belangrijke initiërende, mobiliserende, stimulerende, onderhandelende of integrerende rol spelen. We beginnen deze sessie met een overzicht van deze verschillende rollen van het ontwerp en hun impact op het besluitvormingsproces. Vervolgens gaan we dieper in op twee van deze rollen.

Zo belichten we de rol van het ruimtelijk ontwerp als *integrator* van ruimtegebruiken en actoren. Specifiek onderzoeksdomein is het *rurbane* gebied waar verschillende ruimtegebruiken zoals natuur, landbouw, bewoning, industrie, recreatie, e.d. gelijktijdig aanwezig zijn. In het kader van een strategisch ruimtelijk project wordt het veelal noodzakelijk om deze verschillende gebruiken en hun spelers met elkaar te integreren om tot een kwalitatief en uitvoerbaar project te komen. De presentatie heeft onder meer als doel de manier waarop het ruimtelijk ontwerp al dan niet bijdraagt tot geïntegreerde oplossingen te verhelderen. Projecten als het *Parkbos* te Gent en het *Parc de la Deûle* in Lille (Frankrijk) stofferen de analyse en verdere discussie. Verder bekijken we de rol van het ruimtelijk ontwerp om de potenties van een site te verkennen, de visie voor de ruimtelijke ontwikkeling te (her)formuleren, en de door de betrokkenen gedeelde eisen van ruimtelijke kwaliteit te achterhalen. We gebruiken voor dit type van ruimtelijk ontwerp de benamingen ontwerp onderzoek en onderhandelend ontwerp. Het ruimtelijk ontwerp helpt actoren om een beter inzicht te krijgen in hun belangen en tegelijk coproductief mee te denken. Een analyse van het proces voor het stationsomgeving-project *Roeselare Centraal* zal deze rol van het ruimtelijk ontwerp en de succesfactoren ervan verduidelijken.

Discussiant

Paul Wuillaume, Ruimtelijke Planner, Omgeving
André Loeckx, Gewoon hoogleraar Architectuur en Stedebouw, KULeuven
Maarten Loopmans, prof. Sociale Geografie, Instituut voor Sociale en Economische Geografie, KULeuven

3.

Protest en conflictmanagement bij ruimtelijke projecten

door Tom Coppens (KULeuven, AG Stadsplanning Antwerpen)

Heel veel ruimtelijke projecten stoten vandaag op bewonersverzet: van zwarte vlaggen tegen een nieuwe woonwijk, over pamfletten tegen een nieuwe afvalcentrale, tot petitie tegen een nieuwe windturbine. Het recente protest tegen de Lange Wapper toont aan dat goed georganiseerde actiecomités in staat zijn om de meest prestigieuze megaprojecten te doen wankelen. Daarbij spelen uitgekende juridische en politieke strategieën vaak een cruciale rol.

In deze sessie zoeken we naar de oorzaken en motieven van bewonersprotest. Vervolgens stellen we ons de vraag waarom de meeste conflicten met bewoners schijnbaar zo moeilijk op te lossen zijn. Ten slotte geven we oplossingsrichtingen aan voor een meer constructieve aanpak bij bewonersprotest.

Drie casestudies van stationsprojecten komen aan bod: het project *Gent Sint Pieters*, het project *Kop van Kessel-lo* en het project *Antwerpen Kievit*. In deze sessie bespreken we de resultaten van het onderzoek en enkele concrete beleidsvoorstellen rond conflictmanagement.

Discussiant

Koen Vermoesen, Adjunct van de directeur, Agentschap Ondernemen, Dienst Ruimtelijke Economie

4.

Planningsinstrumenten voor duurzamere strategische projecten

door Guy Vloebergh (Omgeving cvba)

Omgeving kijkt kritisch naar bestaande plannings- en projectinstrumenten en schetst een aantal maatschappelijke uitdagingen en de contouren van meer duurzame strategische projecten. Door beide zaken naast elkaar te zetten, krijgt men een beter inzicht in structurele belemmeringen bij de uitvoering van duurzame strategische projecten. Op basis van dit inzicht verkennen we nieuwe evoluties en denkpijsten binnen diverse instrumentengroepen (vergunningen-beleid, strategisch ruimtelijk beleid, het sectorinstrumentarium, de ontwerpgestuurde projectaanpak en het ruimtelijk projectmanagement). Uitgangspunt van deze sessie is het onlosmakelijk verband tussen het instrumentarium en de maatschappelijke context waarin zij zijn ingebed.

Discussiant

Peter David, Adjunct van de directeur, Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed – afdeling Ruimtelijke Planning

5.

Financiële en juridische instrumenten. Beheerst of miskend?

door Katrien Theunis (IdeaConsult) en Willem de Laat (IdeaConsult)

De uitvoering van complexe strategische projecten verloopt niet altijd even vlot. De realisatie wordt vaak gehinderd door organisatorische of juridische struikelblokken of door financiële kwesties die met de haikbaarheid te maken hebben. Er is geen goede *fit* aanwezig tussen de doelstellingen van de actoren en het gebruikte instrumentarium. Dit kan veroorzaakt worden door onvoldoende of niet goed functionerende instrumenten of doordat het beschikbare instrumentarium niet goed wordt gebruikt door de verschillende actoren.

In deze sessie bespreken we, aan de hand van een uitgebreide casestudie, de flexibiliteit en inzetbaarheid van een aantal veel voorkomende financiële en juridische instrumenten. Daarna is er ruimte voor vragen en discussie waarbij we in toelichting telkens refereren aan concrete praktijkvoorbeelden.

Discussiant

Frank De Mulder, Directeur Leefmilieu, Stad Gent

6.

Basisprincipes voor duurzaam ruimtegebruik

door Trui Maes (UGent, Centrum voor Duurzame Ontwikkeling-CDO) en Erik Paredis (CDO)

Het RSV, lokale structuurplannen en tegenwoordig ook strategisch ruimtelijke projecten nemen duurzaamheid als uitgangspunt. Maar nog te vaak ontbreekt het aan een geïntegreerd duurzaam concept of aan een duurzame uitwerking van de initiële doelen. Duurzaamheid is immers geen sausje bovenop een uitgekend plan. Het vergt een fundamenteel andere kijk op het functioneren van wijken, steden en gemeenten als systemen. Succesvolle transitie zijn het resultaat van samenhangende veranderingen op verschillende schaalniveaus. In de ruimtelijke ordening betekent dit leren redeneren en handelen vanuit de noden en het potentieel van een plek met de blik op lange termijn. Er zijn goede voorbeelden waaruit we kunnen leren en Vlaanderen lijkt geleidelijk aan op weg om duurzame concepten neer te zetten.

De basisprincipes voor duurzaam ruimtegebruik op lange termijn en hoe deze concreet worden in duurzame projecten komen aan bod. We staan stil bij het project *Bruggen naar Rabot* vanuit de stelling: duurzaam ruimtegebruik is meer dan dichtheid, meer dan meer groen of laag-energetisch bouwen.

Discussiant

Iris Van den Abbeel, Adjunct van de directie, Stedelijke Vernieuwing en Gebiedsgerichte Werking, Stad Gent

7.

Goede praktijken en nuttige tips voor duurzaam ruimtegebruik

door Trui Maes (UGent, CDO) en Erik Paredis (CDO)

Deze tweede sessie over duurzame ontwikkeling trekt lessen uit goede praktijken. We geven nuttige tips om de principes van duurzaam ruimtegebruik 'handen en voeten' te geven. Hoe omgaan met een aantal belemmeringen voor duurzaam ruimtegebruik is voorwerp van discussie.

Discussiant

Erik Grietens, Beleidsmedewerker Bond Beter Leefmilieu

